

Bir Geçmiş Zaman Efendisi: Mükrimin Halil Yinanç

A Lord of the Past Times: Mükrimin Halil Yinanç

Mustafa ORAL*

Özet: Mükrimin Halil Yinanç (1900-1961) Meşrutiyetten Cumhuriyete uzanan dönemin bizde modern tarih yazımı konusunda dikkate değer şahsiyetler arasındadır. Mükrimin Halil'in düşünce çevresi ile bu çevredeki konumunu ve bir de tarih yazımına katkılarını açıklarken dönemin şartlarını, erken cumhuriyet döneminde İstanbul muhitinde yetiştiği çevreyi ve bu çevre ile ilişkilerini dikkatle inceledik. Mükrimin Halil Yinanç, Elbistan'ın en eski Türkmen aşiretlerine bağlı ve köklü Müslüman geleneklerine sahip bir ailenin bir ferdi olması bakımından muhafazakâr bir kültür çevresine mensuptur. 1916'da İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesinde tarih tahsiline başlamış, burayı bitirince (1919) Mekteb-i Mülkiye talebesi olmuştur. Buradan mezun olunca (1921) Davut Paşa Ortaokulu'na tarih öğretmeni olarak atanmış, 1923'ten itibaren bu görevinin yanısıra yeniden etkinleştirilen Türk Tarih Encümeni'nde kütüphane memurluğu görevini üstlenmiştir. İşte bu sırada İstanbul şehrinin romantik aydın çevresine girmiş, ölünceye kadar bu çevreye bağlı kalmıştır. Mekteb-i Mülkiyede okurken içinde bulunduğu *memleketçi* hareketin bir mensubu olarak tarihçilik uğraşına başlamış, özellikle Tevaif-i Mülük (Beylikler) ve Selçuklu konularında topladığı nadir eserler ve ortaya koyduğu nadide çalışmaları sayesinde dönemin en seçkin tarihçileri arasında yerini almıştır. Bu çalışmalarının bir devamı olarak Paris'te aynı konuya ilişkin araştırmalar yapmış, bu sırada Fransızların şarkiyat enstitüsü *Société Asiatique* üyeliğine seçilmiştir. Fransa'dan yurda döndüğü yıllarda bu bilgi, beceri ve deneyimlerinin etkisiyle Türk Tarih Tetkik Cemiyeti üyeliğine seçilmiştir. Mükrimin Halil, Atatürk'ün önderlik ettiği yeni oluşum içinde, Tarih Tezini savunanlar ve açılımını yapanlar arasında bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mükrimin Halil Yinanç; Société Asiatique; Anadolu Hareket; Türk Tarih Encümeni

Abstract: Mükrimin Halil Yinanç (1900-1961) is one of the remarkable personages of modern history writing in the period from Constitutional Monarchy to Republic, in Turkey. Describing Mükrimin Halil Yinanç's intellectual milieu vis-à-vis his position within this environment besides his contribution to historiography, we meticulously examined the conditions at that period, the environment in Istanbul where Mukrimin Halil Yinanç grew up in the early Republican Period and his relationship with this environment. Since Mukrimin Halil Yinanç is a member of a family related to oldest Turkmen tribes in Elbistan, with long-established Muslim traditions, he belongs to an environment determined by a conservative culture. In 1916, he studied history at the Faculty of Literature in Istanbul Darulfünun; when he graduated from this faculty (1919), he became a student in Mekteb-i Mülkiye (The School of Political Science). After his graduation (1921), he was appointed to Davut Pasha Secondary School as a teacher of history. In addition to this task, he undertakes a mission in

* Prof. Dr., Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü E-posta: must.oral@hotmail.com

a re-activated institution, namely Türk Tarih Encümeni (Council of The Turkish History) as a library officer, beginning from 1923. In the meantime, he got involved with the environment shaped by the romantic intellectuals in Istanbul and stuck to this milieu until his death. While studying at Mekteb-i Mülkiye, as one of the members of the 'Memleketçi' movement, he pursued the occupation of historiography activity and took a place within the prominent historians at that period, especially due to the rare books that he collected and unique studies that he made in the field of Tevaif-i Mülük and Seljuks. As an extension to these studies, he conducted research on the same subject in Paris; in the meantime, he was elected as a member of the French Institute of Oriental Studies (*Société Asiatique*). During the period after he returned back to the homeland from France, he was elected as a member of Türk Tarih Tetkik Cemiyeti (Turkish Historical Research Society) due to his knowledge, skills and experiences. Mükrimin Halil was not a part of the new formation led by Atatürk, i.e. among 'Turkish History Thesis' defenders and reformers.

Key Words: Mükrimin Halil Yinanç; Société Asiatique; Anatolist Movement; Society of Turkish History

Giriş

Mükrimin Halil Yinanç (1900-1961), Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de modern tarih yazımı konusunda dikkate değer bir aydındır. Bu makalede Mükrimin Halil Yinanç'ın düşünce çevresi ile bu çevredeki konumunu ve de tarih yazımına katkısını açıklamaya ve bir tarihçi olarak portresini çizmeye çalıştık. Bu aydın kişinin portresini çizmek elbette ki bizim için sadece bir portre denemesidir. Çünkü aydın kişide sabit bir portre bulmak biraz da dönemsel bir durumdur. Bu nedenle Mükrimin Halil'i erken Cumhuriyet döneminde İstanbul muhitinde yetiştiği düşünsel çevrede değerlendirmeye çalışmak daha faydalı olacaktır. Onun Maraş'tan İstanbul'a taşıdığı mütedeyyin aile geçmişi, bu çevreyi tercih etmesinde kuşkusuz belirgin ve önemli bir etkiye sahiptir. Bu makaleye geçmişe *romantik* bakışını verdiği eserlerle her daim gösteren Mükrimin Halil'in tahsil hayatı ile giriyoruz. M. Halil'in tarihçilik kariyerinde oluşum aşaması, 1923-1933 arasındaki gelişmeler makalemizin odak noktasıdır.

Mükrimin Halil, Elbistan bölgesinin en eski ve ilk Türkmen aşiretlerine bağlı ve köklü Müslüman geleneklerine sahip bir ailenin ahfadıdır. Köklü bir kadı ailesinin son halkası olan babası Halil Kâmil Efendi'nin etkisiyle daha yedi yaşında iken Kur'an-ı Kerim'i hıfzetti, İslâmî bilgileri ve Arapçayı ilk tahsil hayatında öğrendi. Babasının görevi nedeniyle Elbistan'da başladığı tahsil hayatına Malatya, Mardin ve Diyarbakır'da devam etti. 1913'de İstanbul'a giderek idadînin son iki sınıfını Gelenbevî Sultanisi'nde okudu. 1916'da İstanbul Dârülfünûnu Edebiyat Fakültesi Tarih şubesine girdi. Tarih şubesini bitirince Mekteb-i Mülkiye talebesi oldu (1919).

Buradan da mezun olunca Davut Paşa Orta Okulu'na Tarih muallimi olarak tayin edildi (1921). Bu öğretmenlik görevinin yanısıra Türk Tarih Encümeni yeniden etkinleştirilince ¹ 1923'te encümenin kütüphane memurluğuna atandı (Ülken, 1961:227). İşte 1923'de başlayan akademik/bilimsel tarihçilik kariyerine 40 yıl kadar devam eden Mükrimin Halil'in resmî tarih yazımı içindeki vazifesi, tarih anlayışı ve tarih yazımı açısından bir dönüm noktası olmuştur.

Mükrimin Halil'in tarihçilik kariyerinin oluşumu aşamasında hiç kuşkusuz Edebiyat Fakültesi Tarih şubesindeki tahsil hayatı belirleyici olmuştur. Burada rahle-i tedrisinden geçtiği hocaları arasında seçkin Osmanlı tarihçilerinin yanısıra yetkin Alman şarkiyatçıların olması önemlidir. Bu yıllarda aynı fakültede okuyan Hilmi Ziya Ülken'e göre M. Halil Yinanç, I. Dünya Savaşı sırasında Alman İmparatorluğu ile ittifakımız nedeniyle ülkemizde görevli en değerli şarkiyatçıların talebesi olmak şerefine erişmiştir. Osmanlı tarihinin modern yöntemler ve kaynaklar ışığında incelenmesi gerektiğini gösteren meşhur âlimler arasında şunlar vardır (Ülken, 1961:227).

İlkçağ tarihçisi Lehman-Haupt, tarihin yardımcı bilimleri hocası Eckhard Unger, tarih metodu hocası J. H. Mortmann, Osmanlı kronikleri uzmanı F. Carl Giese. Osmanlı Türkleri arasındaki seçkin hocaları arasında ise şu isimler vardır (Ülken, 1961:227): Abdurrahman Şeref Efendi, Ahmet Refik Altınay, Mehmet Şemsettin Günaltay, Halim Sabit Şibay, Fazıl Nazmi Kandi ve Hamit Sadi.

Burada şayanı dikkat olan şudur ki, Mükrimin Halil Yinanç erken dönemden itibaren bilimsel araştırma yöntemini öğrenmiş ve tarihin araştırma alanına yönelmiştir. Erken yaşta sahip olduğu hafızası ve kuvvetli çalışma gayreti ile İslâmî Türk tarihine odaklanmış, çalışmalarını bu alanda derinleştirmiştir. Mekteb-i Mülkiye'den arkadaşı Hilmi Ziya Ülken'in aktardığına göre öncelikle Mülkiye tahsili sırasında araştırmalarını yalnızca bir nokta üzerinde toplamaya başlamıştır: Mülkiye'ye girişinden (1919), 1925'te Paris'e gidinceye kadarki altı yıllık zaman zarfında İstanbul vakıf kütüphanelerindeki Selçuklu ve Beylikler dönemlerine ilişkin nadir yazmaları bularak okumuş, notlar almış ve belli başlı eserleri istinsah etmiştir (Ülken, 1961:227). M. Halil'in Paris'e gitmesi burada bulunan yazmaları da istinsah etmek gayesine yöneliktir.

¹ Türk Tarih Encümeni yeniden Şubat 1924'te yeniden etkinleştirilmiş, bu süreçte genç ve yeni üyeler atanmıştır. Bunun için bkz: Mustafa Oral, **Türkiye'de Romantik Tarihçilik**, İstanbul, Yeni İnsan, 2014, s.255.

Mükrimin Halil Yinanç'ın düşünce ve kültür dünyasını belirleyen bir başka etken Darülfünûn'dan olan *Memleketçi/Anadolucu* arkadaş çevresidir. *Memleketçi* hareketin ilk tohumu, Türk Ocağı içinde Pan-Türkizm/Turancılık düşüncesine karşı Türkiye Türklüğü (Türkiyecilik/Anadoluculuk) şeklinde 1917'de atılmış, bundan iki yıl sonra, 1919'da ise Mekteb-i Mülkiye sıralarında Türk kültürünün gerçek kaynağı olarak Anadolu'yu gösteren bir akım haline gelmiştir. Hilmi Ziya Ülken, Mülkiye çevresinde bu düşünceyi işleyip yayan çalışkan bir talebe olarak Reşit Kayı ile birlikte 1919-1920 (1335-1336) yıllarında el-yazma olarak 12 sayı çıkardığı *Anadolu Mecmuası'nın* yükünü omuzlamıştır. Bu düşünsel hareketin önemli bir siması da Mülkiye talebesi Mükrimin Halil Yinanç'tır. Bu fikre taraftar gençleri babası Mehmet Ziya'nın evinde toplayan Hilmi Ziya'nın etrafındaki arkadaşları içinde harekete önyak olan kişiler arasında M. Halil Yinanç'ın önemli bir yeri olduğunu anlatıyor (Ülken, 1992:477-478).

Hilmi Ziya'nın yazdığına göre İslâm tarihine yönelmiş olan Mükrimin Halil, araştırma şevkini *Memleketçilik* etkisiyle birden bire *Anadolu/Türkiye* tarihine çevirdi. Şunu da belirtelim ki, İslâm tarihine asla sırtını dönmedi; hatta Müslüman Türkler konusuna odaklandı. Anadolu/Selçuklu tarihine bakarken bu minvalde hareket etti. Birden bire değişim gösteren bu düşünsel yaklaşım biçimine taşkın karakteri ve siyasî düşüncesi neden olmuştur. Bu mizacı, kültürel ve düşünsel planda seyreden *memleketçili* hareketine siyasî bir şekil vermiştir. Bu nedenle bu kültür hareketi erkenden koparılmış bir yemiş gibi Darülfünûn'un yüksek öğrenim gençliği arasında bir ideoloji şeklini almıştır. Bunun sonucunda Hilmi Ziya'nın başını çektiği kültürel ve düşünsel nitelikteki hareketin bambaşka bir niteliğe bürünmesine yol açmıştır. Bu düşünsel yaklaşım, milliyet anlayışındaki şu bakış açısından kaynaklanıyordu:

1. Ülkemizde doğması beklenen Anadolu/Türkiye merkezli yeni kültürün kaynağı ve hedefi olarak Anadolu/Türkiye'yi gören *kültürcü Anadoluculuk* hareketi,
2. Bu kültürcü/Anadolucu harekete siyasî ve ideolojik şekil veren *ideolojik Anadoluculuk* hareketi.

İkinci tipteki *Anadolucu/Memleketçi* ideolojik görüş, ABD Başkanı James Monroe'nin 2 Aralık 1823 tarihli *Amerika Amerikalılarından* düsturunu örnek alarak hareket ediyor, 8 Ocak 1918 tarihli Wilson İlkelerini anayasal bir metin olarak tasvip ediyordu. Bu hareketin, *Türkiye Türklerindir* düsturunu rehber edinen Anadolu'da

gelişen Kemalist harekete yaklaşım biçimini açıklamakta fayda vardır. İşte Mükrimin Halil Yinanç'ın Kemal Atatürk önderliğindeki Türk Kurtuluş Savaşı'na sempatik bakışını ve Kemalist harekete katılmak istediğini yansıtan dönemin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver tarafından Darülfünûn Edebiyat Fakültesi müderrislerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na hitaben kaleme alınan 26 Ekim 1921 tarihli şu tarihî mektubu Darülfünûn mensubu İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun hatıratı içinde okuyoruz:

Muhterem Efendim

Bugün, Dersaadet'te, Bab-ı Âli Hariciye Nezareti İstişare Odası muavinlerinden Ahmet Tevhid Bey aracılığıyla, Elbasanlı Mükrimin [Halil Yinanç] Bey adresinde bulunan bir kişiden bir mektup aldım. Kendisinin Darülfünun ve Mekteb-i Mülkiye'den mezun olduğunu, Anadolu ve özellikle Selçuklular tarihi ile ilgilendiğini, birçok kütüphanelerden bu konudaki yararlı eserleri inceleyip topladığını bildiriyor. Ve şimdi de Anadolu'da çalışmak arzusunu gösteriyor. Lütfen bu kişi ile makamınızda görüşmenizi ve Anadolu'da teşkilatını bildiğinizden, buraya getirilmesinde bizim için bir fayda olup olmayacağını belirtmenizi rica ederim efendim (Baltacıoğlu, 1998:244).

İşte bu mektup, Mükrimin Halil Yinanç'ı *Yeni Türkiye* devletini kurucu hareketinin içine alan, sonraki Kemalist dönemde iktidarla ilişkilerini yoğunlaştıran somut bir belge olmuştur.

Mükrimin Halil'e Kurtuluş Savaşına sempati kazandıran temel etken aslında *Küllük* çevresidir. Mütareke döneminin mistik milli havasını *Dergâh* mecmuası çevresinde ve Yahya Kemal'in himayesi altında toplanan edebiyat çevresinin devam ettiği *İkbal* veya *Yeni Şafak* kahvesine kimi zaman takılırdı. Dolayısıyla buranın millî duyguyu kabartan romantik ortamından etkilenmiş, sonunda Anadolu'ya geçmek istemiştir. Yahya Kemal'in "Üç Tepe" başlıklı makalesi ile gençlerin Kurtuluş Savaşına bakışlarındaki netliği görmek mümkündür. Bu davanın önemli sorunları bu çevrede konuşulan belli başlı konular arasında bulunuyordu. Hilmi Ziya Ülken, Mustafa Nihat Özön, Hasan Âli Yücel gibi millici gençlerin takıldığı bu kahvehane ortamları adeta birer *akademi* olarak görülüyordu. Zaferden sonraki günlerde ise Bayezid taraflarında toplanan bu gençler, *Küllük* çevresinde toplanmaya başlamışlardır (Tanpınar, 2003: 171-175).

Bundan sonraki günlerde ise geçmiş yılların farklı nesilleri ve kültürleri için nostalji dolu bir toplanma ocağı haline gelmiştir. Durum böyle olunca *Küllük*, Ankara ve Devrim karşıtı haline gelmiş, ancak mistik ve pasif sohbet çevresi olmuştur. Atatürk'ün önderliğinde geliştirilen Türk Tarih ve Türk Dil Tezlerine karşıt tutumları, buna somut bir örnek (Ortaylı, 1992:32) sayılabilir.

Mükrimin Halil Yinanç 1921'de Mekteb-i Mülkiye'den çıkınca önce Davut Paşa, sonra Nişantaşı Orta Okuluna Tarih öğretmeni olarak atanmıştır. Nisan 1923'de bu görevinin yanısıra yine aynı yıllarda yeniden organize edilen Türk Tarih Encümeni kütüphane memurluğuna getirilmiştir (Oral, 2014:259-260). İşte bu memuriyeti sırasında kaleme alıp encümen dergisinde yayınladığı "*Feridun Bey Münşeati*" başlıklı bir makale dizisi ile Türkiye bilim âleminde parlak bir yıldız şeklinde kendini göstermiştir. Bahsi geçen makale dizisi, XV. yüzyılda Feridun Ahmet Bey tarafından derlenmiş, eserde erken Osmanlı devrine ait belgeler, Osmanlı tarihine ait araştırmalarda birincil kaynak olarak kullanılmıştır (Başar,2013:550). M. Halil, *Münşeati*'nin ilk kısımlarının İlhanlı dönemine ait bir münşeati kitabından aynen alınmak suretiyle Selçuklu Türklerinin Osmanlı Türklerine tabel ve alem verdikleri şeklinde sahte bir kısım olduğunu ispat etmiştir (Ülken, 1961:228).

Sonraki günlerde *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*'nda Karamanî Mehmet Paşa'nın Osmanlı tarihine dair kroniği ile *Maraş Emirleri* konusuna dair birer monografi değerindeki incelemelerini yayınlamıştır. Bu makaleleri ile Mükrimin Halil, Selçuklu ve Osmanlı tarihinin birincil kaynaklarına vukûfiyetini açıkça ortaya koymuş, tarihî kaynakları tenkit ve intikat yöntemlerini tarih âlemine göstermiştir (Akçura, 1932:581). Bu yola *Münşeati* hakkındaki yayınları ile giren M. Halil Yinanç'ı TTK üyeliğine ve Edebiyat Fakültesi hocalığına götüren ilk önemli çalışmalarıdır.

Mükrimin Halil'in bu ilk bilimsel çalışmaları Batının seçkin ve yetkin bilim camiasının da dikkatini çekmiştir. Mayıs 1925'te İstanbul'a gelen Dr. Franz Babinger, Mükrimin Halil'in kütüphane memuru bulunduğu Türk Tarih Encümeni'ni ziyaret ederek görüşmeler yapmıştır. M. Halil ile encümende görüştüğü ve tarihimize ilgili bazı açıklamalar aldığı sırada Dr. Babinger'e bu genç bilgini nereden tanıdığı sorulması üzerine Babinger şu yanıtı vermiştir²:

Almanya'da ben [ve] benim gibi tarih meraklısı olan pek çok zât tanır. Tarih Encümeni Mecmuası'nda olsun, diğer bazı mecmualarda ve gazetelerde

² "Türkçe Konuşan Bir Alman Müsteşriki Şehrimizde", İkdam, 13 Mayıs 1341, s.3.

olsun, kendi yazısı veyahut kendi hakkında başkaları tarafından yazılan yazılarıyla Mükrimin Halil Bey'i pek iyi tanırım...

Babinger'in bu sözleri karşısında hayrete düşen gazeteci, Mükrimin Halil'i ülkesinde yeterince tanınmayan Alman bilgini Barthold'a benzetmiştir. Bu genç tarih âlimi kısa süre sonra Paris'e gittiğinde meşhur bir tarih âlimi olarak tanınmaya başlayacaktır. Bu tanınma sürecinde Darülfünûn'dan eski Alman hocalarının da etkisinin olabileceğini düşünüyorum. Dr. Babinger'in *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* (1926) eserinin hazırlık aşamasında görüşlerini aldığı Mükrimin Halil Yinanç'a olan hürmetini eserine yansıttığını da görüyoruz. Dr. Babinger, Mükrimin Halil'in "*Feridun Bey Münşeati*" ile Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı devirleri tarih yazımı açısından yaptığı kaynakların değerini biçtiğini eserinin başında hatırlatıyor (Babinger, 1992:119). Mükrimin Halil'in asıl önemi, *tevâif-i mülûk* konusundaki yazma eserleri toplama becerisidir.

İsmail Saip Sencer ile yakın arkadaşlık ve dostluğu da bu konudan kaynaklanıyordu. İstanbul'un sahaflar çevresinde belki de Ali Emirî ile İbnülemin arasında bir konumda bulunan İsmail Saip, eski usûlde tarihçilik yapan tarihçiler kuşağının üstadı konumunda bulunuyordu. Dolayısıyla İsmail Saip, Mükrimin Halil'in çevresinde bulunduğu, kitap sevgisini edindiği, eski kitapların değerini takdir etmesini öğrendiği biblioman kişiler arasında önemli bir kişiliktir.

M. Halil'in bilimsel yetkinlik konusunun Dr. Franz Babinger gibi Batılı şarkiyatçılar tarafından takdir edilmesi, ulusal alanda takdir edilmesini beraberinde getirmiştir. M. Halil'in Avrupa'ya yönelmesinin bir diğer nedeni, *tevâif-i mülûk* konusunda Türkiye kütüphanelerini derinlemesine taraması, bundan sonra Batının seçkin kütüphanelerinin taranması gerektiğini düşünmesidir. Bu sırada Maarif Vekâleti Teftiş Heyeti Başkanı bulunan Rıdvan Nâfiz Uzluk, M. Halil'i takdir ederek *Bibliothèque Nationale*'de çalışmak üzere Paris'e gönderilmesini sağlamıştır. Paris'te kaldığı iki buçuk yılda Anadolu tarihine ait nadir nüshaları istinsah ederek notlar almıştır. Paris'te Fransızların meşhur şarkiyat âlimleri Clément Huart ve Jean Deny'nin teklifleri ile ülkenin en kıdemli şarkiyat enstitüsü *Société Asiatique* üyeliğine seçilmiştir (Yıldız, 1971:190).

Kısacası, ailesinden aldığı tarih ve kültür birikiminin üstüne koyarak Darülfünûn'da tarih tahsiline başlayan tarihçi Mükrimin Halil Yinanç, Mekteb-i Mülkiye'de içinde bulunduğu memleketçi hareketin mensubu olarak tarihçilik

uğraşısına başlamış, özellikle *tevâif-i mülûk* ve Selçuklu konularında topladığı nadir eserlerle ortaya koyduğu nadide çalışmaları sayesinde ülkemizin en seçkin ve yetkin tarihçileri arasında yerini almıştır. Bu minvalde yaptığı çalışmalar yerli ve yabancı tarihçiler tarafından takdir ve taltif edilmiştir. Hatta önceki çalışmalarının devamı olarak *Nationale Bibliotheque*'de aynı konuya ilişkin araştırmalar yapmıştır. Bu sırada Fransızların meşhur şarkiyat enstitüsü *Société Asiatique* üyeliğine de seçilmiştir. Bu enstitünün dergisinde yazılar yayınlamasa da kendisi için bir prestij saymıştır. Bu yönüyle Necip Âsım'dan sonra Fransız bilim camiasında takdir edilen bir tarihçi olmuştur.

Memlekete döndüğü yıllarda Mükrimin Halil, bilgi, beceri ve deneyimlerinin etkisiyle Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti üyeliğine atanmıştır. Ancak Mükrimin Halil, Kemal Atatürk'ün önderlik ettiği yeni oluşumun, Türk Tarih Tezini savunanlar ve açılımını yapan aydınlar arasına katılmadı. Bu durumu şu *takiyye* yöntemi ile çözümlendi: 12 dişini çektirip rapor alarak I. Türk Tarih Kongresine katılmadı (Oral,2014:342). Bundan sonraki süreçte ise Köprülü'nün dekanlığında yeniden kurulan Edebiyat Fakültesi hocalarının arasına katıldı, Ortaçağ kürsüsüne doçent olarak atandı. İşte İstanbul'da çalıştığı sırada mensubu bulunduğu ve Kemalist Ankara karşıtı *Küllük* çevresindeki mistik arkadaş ortamını her şeyden önemli saydı, İsmet İnönü'nün Ankara'ya davetine bile icabet etmedi (Ülken,1961:228). Bu tutum ve davranışları ile M. Halil Yinanç, *romantik bir geçmiş zaman efendisi* olarak ülkemiz tarihçiliğindeki muteber yerini almıştır.

Sonuç

Tarih yazımı ve tarih anlayışı konusunda köklü bir değişim ve dönüşüm sürecinin yaşandığı Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan tarihsel kesitte gelenek ile modernite arasında yaşanan ikilemden dönemin diğer aydınları gibi Mükrimin Halil Yinanç da etkilenmiş, tercihini Osmanlı/İslâmcı görüşünü muhafaza etmek ve bu konuda araştırmalar yapmak yönünde kullanmıştır. Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı tarihleri gibi Ortaçağ dönemleri üzerinde çalışmıştır. Bu konudaki çalışmaları Kemal Atatürk önderliğinde başlatılan Türk Tarih Tezi çalışmaları yapan ekibine alınması üzerinde etkili olmuştur. Ancak Mükrimin Halil'in asıl ilgisi İslâmî Türk Tarihi tarihi üzerinde olduğu içindir ki bu toplu heyecana mesafeli durmaya çalışmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara düşünsel anlamda katkıda bulunmaktan özenle kaçınmıştır.

Çünkü yapılan çalışmalar laiktir ve bir ulus inşasına yöneliktir. Mükrimin Halil ise üzerinde çalıştığı konulara İslâm inancının gerekleri ölçüsünde ve bir inanç adamı olarak yaklaşmış, eserlerini bu düşünce düzleminde yazmıştır. Bu nedenlerle Kemalist Ankara karşıtı Küllük çevresinin mensubu olarak Atatürk önderliğindeki tarih çalışmalarına katılmamıştır.

Kaynakça

- Akçura, Y.(1932). Tarih okutmak ve yazmak usulüne dair. *Birinci Türk Tarih Kongresi*. Ankara Halkevi: (2-11 Temmuz 1932)
- Babinger, F. (1992). *Osmanlı tarih yazarları ve eserleri*. (Çev. Üçok, C.) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1998). *Hayatım*. A. Y. Baltacıoğlu (Haz.). İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Başar, F.(2013). Mükrimin Halil Yinanç. *İslâm Ansiklopedisi* (C.XLIII, s.550). İstanbul: TDV.
- Oral, M.(2014). *Türkiye’de romantik tarihçilik*. İstanbul: Yeni İnsan
- Ortaylı, İ. (1992). Resmi tarihçilik sorunu. Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği.(Ed.). *Tarih ve demokrasi: Tarık Zafer Tunaya’ya armağan*. İstanbul: Cem Yayınevi
- Tanpınar, A. H.(2003). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- “Türkçe Konuşan Bir Alman Müsteşriki Şehrimizde”, İkdâm, 13 Mayıs 1341.
- Ülken, H. Z. (1992). *Türkiye’de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul: Ülken yayınları
- Ülken, H.Z.(1961). Mükrimin Halil Yinanç, *Ank. Üni. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, IX(1),227-29.
- Yıldız, H. D. (1971). Mükrimin Halil Yinanç ve eserleri, *İst. Üni. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, (25),189-96.